

WIBO FÄRG AB

TRADITION FÖR FRAMTIDEN

Zinkvitt

Zinkvitt är det pigment som ersatt blyvitt - först vid invändigt måleri i mitten på 1800-talet, men sedan också vid utomhusmålning under 1900-talet.

Zinkvitt är känt långt tillbaka i tiden. Under medeltiden använde alkemisterna det som läkemedel och det gick då under namnet *lana philosophica*, *nihilum album* eller *nix alba*. Dock inte som färgpigment eftersom man vanligen rev det i vallmoolja och denna kan knappast fås att torka utan tillsatser av siccativ. Det var först vid 1780-talet som den franske kemisten Courtois i Dijon försökte starta en fabrik för tillverkning av zinkvitt som ersättare för blyvitt. Men på grund av det höga priset var det inte konkurrenskraftigt och slog därför inte igenom.

Det var inte förrän vid mitten av 1800-talet, när en känd målarmästare i Paris - Ledaire, började riva zinkvitt i torkande oljor i större mängd för att minska blyförgiftningen bland sina målare, som det fick sitt definitiva genombrott. Från 1930-talet har zinkvitt funnits som halvfabrikat i form av färdigripen pasta, och hade då i princip (tillsammans med Titandioxid) helt ersatt blyvitt som vitt standardpigment.

Utvinningssprocessen går till så att man hettar upp zinkmetall så den förgasas i en vit rök, för att sedan låta en varm luftström passera och ta med sig ångorna in i ett system med kamrar. Zinken avsätter sig på väggarna i kamrarna, och ju längre bort desto renare zinkoxid. Även renheten på den förgasade zinkmetallen påverkar kvalitén.

Man kan även få fram zinkvitt genom att få zinkmalm att "rosta", men den kvalitét man då får fram lämpar sig inte för färgtillverkning.

Zinkvitt tillverkas och säljs i generellt 3 kvalitéter: Grönt -, Rött - och Vitt Sigill, där den finaste och vitaste kvalitén utgörs av det Vita Sigillet. Denna kvalitét används nästan enbart i konstnärssammanhang.

Den lämpligaste kvalitén för tillverkning av linoljefärg har man i det Röda Sigillet eftersom det innehåller en liten andel bly, vilket hjälper till att förtvåla linoljan och ge en motståndskraftig färgfilm.

Zinkvitt pigment skall förvaras torrt eftersom det annars lätt tar upp fukt och bildar zinkkarbonat. Dessa klumpar går inte att riva sönder och pigmentet blir obrukbart till färgtillverkning.

Det är också viktigt att den linolja som används vid färgtillverkningen inte har för lågt syratal, eftersom zinken reagerar med basiska ämnen och kan därigenom förtjocka färgen så den blir obrukbar.

WIBO FÄRG AB

TRADITION FÖR FRAMTIDEN

Utomhus bör man undvika rena zinkvittfärger på skyddade ytor där man inte får en "naturlig" nedbrytning av färgfilmen genom UV-strålning eller slitage, ett sådant ställe är t.ex. undersidan av takfoten.

När zinkvittfärg åldras utomhus, utan ovanstående påverkan, blir den hård och spröd, samt spjälkar och "fjällar" av som små fiskfjäll eller mjäll.

Fram till 1940-talet användes en zinkvittkvalité med huvudsakligen runda pigmentkorn (nodulär), men denna har ersatts av en kvalité med mer nålformiga partiklar (acikulär) för att minska risken för sprickbildning och krackelering.